

izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 3.—
za pol leta „ 2.60
za četrť leta „ 1.30

Naročnina se pošilja
upravnilstvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Določniki katol. tie-
hovnega društva do-
bivajo list brez pe-
sebae naročnina.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamzni listi dobó
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 12 h, dvakrat 18 h,
trikrat 24 h.

Štev. 22.

V Mariboru, dne 2. junija 1898.

Tečaj XXXII.

Gradec.

Mestni zbor graški je razpuščen. Občin-
ske posle bo odslej vodil okrajni glavar baron
Hammer-Purgstall. Red v mestu vzdržuje
280 orožnikov, ki so bili pozvani v Gradec
iz vseh krajev Štajarske in Koroske. Vsakega
orožnika morata spremljati dva dosedanja
redarja. Strogo je prepovedano, da bi se
ljudje v gručah zbirali. Kdor bi se upal kaliti
mir, se bo ostro in brezobzirno kaznoval.
Orožniki imajo povelje, rabiti tudi orožje,
kakor hitro bi bilo potrebno. Zakaj neki take
nenavadne odredbe?

Gradec je postal v zadnjem času zalega
nemških hujskačev in rovarjev. Prebivalci
glavnega mesta zelene Štajarske so se do
pijanega nasrkali duha znanega ropotača
Wolfa in kričača Schönererja. To so doka-
zali jasno in neovrgljivo zadnji mesec tudi
mestni očetje.

Pravosodni minister je imenoval, kakor
je našim čitateljem znano, grofa Gleispacha
predsednikom deželnega nadsodišča v Gradcu.
Grof Gleispach je bil v ministerstvu Bade-
njevem pravosodni minister in je tudi pod-
pisal jezikovne naredbe za Češko in Moravsko.
Jezikovne naredbe so prvi kamen, ki se je
odkršil od močnega zidovja nemške nadvlade
nad drugimi avstrijskimi narodi. Raditega je
v nemškem taboru toliko krika in vika nad
jezikovnimi naredbami. Vsi ministri, ki so
sodelovali pri teh glasovitih naredbah, so od
nemških zagrizencev prokleti. Tudi Gleispach
je od svojih sorojakov vsled tega zavržen in
zaničevan. Ko se je pripeljal iz Dunaja v

Gradec, da zasede svoje novo mesto, morali
so orožniki in redarji braniti osebo predsed-
nikovo, da ga druhal ne napade. Ker Gleis-
pach ne čuti v Gradcu dovolj varnosti za
svoje življenje, odšel je iz mesta na svoje
posestvo v bližini mesta, kjer ostane vse
poletje in kamor mu bodo donášali vse spise
na reševanje.

Mestni zbor graški bi bil dolžan, ako bi
v njem sedeli trezni in pametni možje, da
pomirjuje ljudstvo, da skrbi za varnost vsem
prebivalcem in še posebej državnim urad-
nikom, kateri si ne izbirajo sami bivališč,
ampak morajo iti, kamor jih pošlje volja ce-
sarjeva. Toda kaj je naredil mestni zbor
graški? Ni svaril nemirnežev, ni tišil kričačev,
ni uduševal nezadovoljnosti ljudstva zaradi
onega imenovanja, ampak vžil je še olje na
plamteči ogenj s tem, da je vsprejel nujni
predlog, v katerem obžaluje imenovanje Gleis-
pachovo in izreka vladi svoje nezaupanje.
A to še ni vse!

Pri predzadnjih nemirih v Gradcu so
ustrelili vojaki nekega postopača, ker je metal
kamenje na vojake in hujskal ljudstvo, da
se upre vojaški sili. Pokopa tega postopača,
kojega je zadela pravična kazen, udeležilo se
je velikansko število graškega prebivalstva,
med njim tudi več rezervnih častnikov, da
pokažejo s tem svojo nevoljo in ogorčenje
nasproti vojaškemu krogom. Rezervni častniki,
ki so se udeležili pokopa, so bili zaradi tega
kaznovani in so izgubili častništvo. Avstrijski
častniki pač ne bodo v svoji sredini trpeli
tovarišev, ki odobrujejo s svojim ravnanjem
hujskanje proti vrlému vojaštvu! Prav se je

torej storilo, da so se take propalice izklu-
čile iz družbe avstrijskih častnikov in izgu-
bile častniško šaržo! Toda mestni očetje so
bili zopet drugih mislij. Obžalovali so, da se
ravnanje rezervnih častnikov tako ostro kaz-
nuje. S tem so kaznovane nezadovoljneže le
potrdili v njihovem prepričanju, da se smejo
upirati svojim predstojnikom, kadar jim
ravno ugaja.

In še jeden uzrok je, zakaj se je mestni
zbor razpuštil. Najvišje povelje nad vojaštvom
ima presvitli vladar sam. Graški mestni očetje
bi brž tudi radi imeli tako oblast. V Gradcu
leži bosanski polk. Pri raznih nemirih, ki so
se uprizarjali zadnji čas v Gradcu, so morali
priprosti Bošnjaki miriti razgrajajoče olikane
Gradčane. Nemški Gradčani so se morali
umikati bajonetom slovanskih Bošnjakov. In
to je bolelo nemške razgrajajoče v dno duše.
Svoji razjarjenosti nad Bošnjaki so dajali
duška, kjer so mogli. Posebno so jim naga-
jali, kadar je kje igrala njihova godba.

Mestnih očetov naloga bi bila, pospe-
ševati uzajemnost med vojaštvom in meščan-
stvom. Vendar mestni zbor tega ni hotel.
Zahteval je nasprotno, naj se Bošnjaki od-
stranijo in naj utihne njih godba za vselej
po graškem mestu. Napetost med meščan-
stvom in vojaštvom se je vsled tega le še
povečala.

Tako puntarsko ravnanje mestnega za-
stopa graškega je vzbudilo v vladnih krogih
veliko nevoljo in vlada je storila odločen
korak ter razpuštila kričaški mestni zbor.
Glavno mesto torej ne sme več urejevati
občinskih poslov po svojih izvoljenih zastop-

Listek.

Tri dni v Lovrani.

(Potopisna črtica.)

(Konec.)

V torek jutro so premilostivi škof And.
Marija Sterk že na vse zgodaj služili sv. mašo.
Cerkveno sv. opravilo se je pa tudi ta dan
začelo še le ob 9. Sv. mašo vpričo prevzvi-
šenega nadpastirja so služili dekan Kastavski,
Mijo Laginja. Ta dan je tudi nekaj več ljudi
pristopilo k mizi Gospodovi, medtem ko je
prvi dan iz škofovih rok sv. obhajilo prejel
samo jeden in še ta je bil ptujec, ravnatelj
nekih šol na Moravskem, ki je v Lovrani
iskal telesnega ozdravljenja.

Ta dan vladika tudi niso več pridigo-
vali, ampak le birmance so prav marljivo
izpraševali iz krščanskega nauka. Ker že šte-
jejo nad 72 let, dali so si prinesiti stolec, da
so sede otroke izpraševali in poučevali. Kakor
se je videlo, so italijanskih starišev birmance
pripravljali župnik, o katerem se trdi, da se
nagibljejo na laško stran, hrvatske otroke pa
kapelan, ki so »Hrvat dušom, tielom.«

Po katekezi so premilostivi takoj pode-
lili birmancem zakrament sv. birmine. Potem
so še svojo nekdanjo farno cerkev pregledali
in s tem sklenili cerkveno obiskovanje. Po

obedu je bil določen pot v Bršec, ki leži
južno od Lovrane, ob istem bregu sinje Adrije.
Pred svojim odhodom so pa milostivi škof,
spremljani od lovranskega gosp. župnika še
obiskali nadvojvodinjo Marijo Jozefo, soprogo
našega avstrijskega nadvojvoda Otona, mlaj-
šega brata nadvojvode Franca Ferdinanda,
ki sta oba sinova pokojnega cesarjevega brata,
nadvojvode Karola Ludovika. Visoka gospa
je dva meseca bivala v dvema sinkoma v
»Villa Souvenir,« sredi med Iko in Lovrano.
Dajala je vsem prebivalcem krasen vzgled
krščanske matere. Vsaki teden je v župni
cerkvi opravila sv. spoved in vsako nedeljo,
pa še večkrat med tednom, je tam pristopila
k mizi Gospodovi. Le škoda, da njen vzgled
ni bolj vlekkel. Te dni, ko je bila v Lovrani
sv. birma, zahajala je nadvojvodinja v Iko v
sanatorij k sv. maši. Zato se pri svojem od-
hodu ni spomnila samo ubožcev v Lovrani
in Iki, ampak je tudi sestri predstojnici čč. usmi-
ljenk v sanatoriju ukazala izročiti celi stotak
za kapelico in za hišne potrebe. Ni čuda, da
se je občinski svet lovranski predramil ter
svetli nadvojvodinji priredil ob njenem od-
hodu res lepo svečanost. Naročil je bil vo-
jaško godbo iz Reke, dal je prostor pred
omenjeno vilo, v kateri je nadvojvodinja bi-
vala, čarobno razsvetliti. Na vrhuncu Učke
gore dal pa je zažgati velikanski kres, da

lepšega še nisem videl. Županov vzgled po-
snemali so tudi lovranski meščani in po-
sestniki gostih »vil« ali palačic ob morskem
bregu. Tudi okna samotnih hiš po raznih
brdih ali puntah, kakor ljudje tukaj pravijo,
so bila isti večer razsvetljena. Prizor je bil
veličasten in ganljiv, posebno ko se je nad-
vojvodinja pokazala med dobrim ljudstvom.
Gromovitih živjoklicev ni bilo ne konca ne
kraja. Upati je, da visoka gospa še drugo
leto razveseli ta Bogu in cesarju zvesto udani
kraj s svojo navzočnostjo.

Po obisku nadvojvodinje Marije Jozefe
so se škof poslovili od Lovrane ter s svojimi
spremljevalci odpeljali skozi Moščenice v
Bršec. Posloviva se pa tudi midva, dragi
bralec od Lovrane, ki pogreša takih zani-
mivostij, ki bi naju mogle tam zadrževati.
Moj dragi tovariš je bil medtem šel iskat
slovite »bakerske pravice,« ki baje nič ne
velja, kakor lovranska ura. Vrnil se mi je
s poročilom, da je ni mogel najti. Zato je
tudi midva ne pojdeva iskat. Z Bogom!

Krečanska pripovedka.

Prevel O. H. Š.

Ko je ljubi Bog svet ustvaril, želel je
videti, kako ljudje na njem živé. Zato se
nameni iz nebes na cvetoči otok Kreto. Vzle

nikih. Vlada je spoznala, da ti zastopniki niso dovolj trezni, niso dovolj pametni za sedanje razburjene čase, da se dajo le preradi voditi od pouličnih hujskačev. Zato je vzela vlada mestno upravo v svoje roke.

Štajarski Slovenci nismo nikdar gledali s posebno ljubeznijo v Gradec. Sedaj nas je sram, da imamo tako glavno mesto. Vlada bi nam ne mogla za tekoče jubilejsko leto storiti večjega veselja, nego da začne resno misliti na samoupravo spodnjega Štajarja!

Avstrijsko-ogrsko nagodba.

II.

Kaj pa je vendar v nagodbi? Vidimo, da nam bode biti natančnejim, nego smo začetkom tega spisa mislili bili. Vezi, ki nas družijo z Ogrsko, so po svojstvu troje: državnopravne, torej čisto politične, potem gospodarsvene in končno denarne. Za politično stran našega razmerja do Ogrske se zdaj ne gre, ampak le za gospodarno in denarno; kajti le to se znova določi vsako deseto leto, kar se tiče gospodarstva in financ. Vsebina nagodbe, kakoršno ste vladi predložili, da se na kratko izraziti v sledečih štirih točkah: 1. Zveza z Ogrsko gledé carine (colnine) in trgovine mora se ponoviti; 2. sedanji užitinski davek ima se predrugačiti; 3. uravnava valute t. j. vrednosti in veljave denarja, naj se nadaljuje, in 4. pravila avstrijsko-ogrsko banke imajo se izpremeniti.

1. O carinski in trgovinski zvezi z Ogrsko. Če je uže vsled krivične oddelbe odstotkov, ki je moramo plačevati za skupne potrebsčine, škoda za nas ogromna, je pa ona, ki jo trpimo vsled carinskih in trgovinskih razmer z Ogrsko, še mnogokrat večja. Da, vse naše gmotno življenje je skoro popolnoma odvisno od teh razmer, in carinska in trgovinska zveza z Ogrsko je bila in je še v prvi vrsti kriva, da po naših pridelkih nikdo ne povprašuje in da so brez vrednosti. Kmeti uže ne bi bolelo toliko, da bi v letu za jeden ali dva goldinarja več davka plačeval, če bi svoje pridelke lahko in dobro prodajal, ali do ljubega krajcarja priti, to je ono, kar ga žuli najhuje.

Najprej hočemo govoriti le o carinski zvezi; predno pa to moremo, nam bode vedeti, kaj je carina in čemu služi. Vzemimo si za primer Rusijo in Nemčijo. Nemčija prideluje nekaj žita, a mnogo premalo za gosto prebivalstvo; mora ga torej uvažati, kupovati. Po njej pa se trži tudi z lastnim žitom iz kraja v kraj; vsled tega se čisto zgodi, da morajo uvažati iz tujine taki kraji,

ki sami zadosti pridelujejo, dočim se drugi, ki ne žanjejo nič, oskrbujejo z domačim žitom. Je uže tako, ker vsak vzame krajcar tam, kjer ga najde. Za Nemčijo kaže najbolje, da manjkajoče žito uvažajo iz sosedne Rusije, ki ga ima na preobilje. Toda Rusija sme čez nemško mejo prodajati žito le, če od vsakega metr. centa v nemško državno blagajno plača neko gotovino, na pr. 2 gld. Ta znesek se imenuje colnina. Čemu pa se plačuje? Rusija ima brezmerne, najrodovitniša žitna polja; tudi stane njih obdelovanje jako malo, mnogo manje, nego na Nemškem. Vsled tega lahko Rusija žito po jako nizki ceni prodaja, po tako nizki, da nemškemu kmetu, ki ga tudi vsako leto nekaj pridelava in ima na prodaj, s takšno kupnino se še stroški za delo samo ne bi pokrili. Na tak način bi Rusija lahko nemško poljedelstvo uničila; Nemčiji pa mora biti zopet iz drugih uzrokov na tem ležeče, da kmetijstvo ne izgine. Kaj toraj stori? Zahteva na ruski meji carino, in sicer najmanj tako visoko, da je tudi domači poljedelec pri prodaji svojega žita še na dobičku, kajti cena domačemu žitu znaša zdaj toliko, kar stane rusko žito s carino vred. Tisti Nemec, ki je moral rusko žito kupiti in ga vsled carine za 2 gld. dražje plačevati, pa tudi ni na škodi, ker carina prihaja v državno blagajnico in se vsled nje ljudstvu davek zniža. Tako se carina lahko tirja za kateri-bodi pridelek. Carina je jako pametna uredba in za blagostanje države velevažnega pomena, a treba je, da vlada pri tej stvari modro ravna, sicer državo ugonobi.

Kako je torej s carinsko zvezo z Ogrsko, ki se po predlogu obeh vlad naj ponovi? Gledé carine smatrate se Avstrijska in Ogrska za celoto; to se pravi, med njima ni carine, pač pa morajo isto carino plačevati druge države, najsi uvažajo na Avstrijsko ali na Ogrsko; tudi so carinske tirjatve drugih držav do nas iste, kakor do Ogrske. Tako je uže od leta 1867., in tako naj bi bilo tudi še za naprej. Da plačuje Prusija pri uvažanju raznega žita carino, ravno tako Nemčija za pridelke velikega obrta, itd., to je v obče čisto prav; tudi to je pravično, da mi izvaževaje drugim primerno carino plačujemo; sicer to ne spada v pogodbo, ki jo imata narediti Avstrija in Ogrska med seboj. Kar se pa tiče 30 let obstajajočega razmerja in podaljšanja tega razmerja, to je, da med Avstrijsko in Ogrsko carine tudi v prihodnje ne bi bilo, pomenja, da kratko rečemo, našo gmotno smrt; mi moramo ubožati, da nam družega ne bode ostalo, kakor golo življenje, ogrski židje pa morajo obogateti do brez-pametnosti.

je na-se podoba sivrega starčka z dolgo belo brado in belim oblačilom, vzela palico v roko in šel na svet — na krečanske planjave. Potoval je celi dan čez zapuščene hribe in doline in zvečer pride do neke vasi, kjer je hotel prenočiti od prevelikega truda. Stopi v prvo hišo, se usede na prag, ne govori ničesar, temveč nekaj premišljuje. Nihče ni bil doma, razven gospodinje. Opravljala je svoje delo ter ga ni zapazila. Toda zdaj pride njen mož s polja domu, in ko zagleda starčka, se zelo razveseli ter reče: «Očka! Vi ste zelo stari in spehani od potovanja; pridite v hišo, odpočijte si, in ako ste ubožec, hočeva Vam z vsem postrežiti, kar nama je ljubi Bog dal. Le samo zapovejte!»

Starček ga pogleda z veselim očesom, gre v hišo in se usede. Kmalu na to sta pripravila kmet in njegova žena kosilo, kakor sta vedela in znala, in je postavila na mizo. Gospodarju in gospodinji je jed zelo teknila, toda starček ni hotel ničesar jesti; samo vohal je po domače pripravljeno jedilo in molčal. Gledal je, kako se gospodar in gospodinja jedi veselita, in se je tudi ž njima veselil. Silila sta ga proseče: «Očka, zakaj ne jeste? Bodete lačni ostali, vzemite in jejte. Vsaj pokusite, če Vam bo dišalo!» — Toda, starček nato odgovori: «Le jejta Vidva sama jaz nekaj premišlujem.»

Ko sta se nasitila, ustaneta. Gospodinja gre venkaj k jokajočemu otroku. Tedaj reče starček njenemu možu: «Veš ti gospodar, kako me lahko pogostiš, če hočeš? Nekaj rečij ne morem jesti, toda ves hrepenim po nežnem mesu. Vzemij svojega malega sinčka, ga lepo ubij in deni celega v ponvo in postavi v peč. Toda pazi, da žena ne zapazi, jokala bi.» Gospodar odvrne: «To je torej isto, očka, kar ste zahtevali? Zakaj pa niste mi tega poprej zaupali, in ne bi toliko časa v moji hiši sedeli kot lačen gost? Saj sem Vam rekel, da je vse Vaše, kar nama je ljubi Bog dal? Res, jaz imam stare ljudi, kakor ste Vi, zelo rad, in moja vest mi pravi, da ste Vi dober, pošten človek. Če malo potrpite, hitro Vam pripravim, česar želite.»

Na to gre kmet venkaj; njegova žena gre po svojih opravkih in otroka pusti samega, da se igra v mesečini svetlobi, dokler ne zaspí; žena ni znala, kaj in kako se bode zgodilo. Mož vzame otroka, dene ga v ponvo in ga zapre v peč; na to gre zopet k starčku, usede se poleg njega, ter se ž njim pogovarja. Ko sta se tako nekaj časa med seboj pogovarjala, nenadoma umolkne starček in reče gospodarju: «Idi vendar in pogledaj po otroku!» Kmet se vzdigne in gre; odpre peč, da bi pogledal.

Toda kaj vidi! Ostrmi in odreveni od

Kako to? Avstrijska in Ogrska imata vsaka svojo vlado in skrbita izvzemši ono malenkost, kar je skupnega, vsaka za svojo korist, vzlasti v gmotnem oziru; vsaka ima svoje posebne troške, svoje posebno gospodarstvo in torej tudi svoje posebne interese; čim bolje gospodarji, tem bolje se ji godi, druga drugi ne pomaga nič; v gmotnem oziru ste si kakor tuji državi. Naša polovica žita na pr. mnogo manje prideluje, nego ga potrebuje; torej ga more uvažati. Ogrska pa ga ima na preobilje, ker je silno rodovitna; pšenica ji vrača seme dvanajst-do štiriindvajseterno, dočim pri nas dobiva kmet le pet- k večjemu do desetkrat toliko, kakor ga je izsejal; koroza vrača pri nas seme petindvajset- do štirideseterno, na Ogrskem stovdajset- do dvestoštirideseterno, in tako drugo; tudi so tam delavci mnogo ceneji, ker je življenje ceneje. In Ogrska ne plačuje niti krajcarja carine za žito, ki ga uvažajo k nam. To naše poljedelstvo sčasoma mora ugonobiti, nas same pa spraviti do beraške palice. Kakor je v poljedelstvu, tako je tudi v drugih kmetijskih strokah o živinoreji, o vinarstvu itd., kajti Ogrska je pač mnogo rodovitnejša od naše polovice.

Le glejmo, kako je Ogrska vsled carinske zveze zadnjih trideset let na naš račun gospodarsko napredovala. Ozirati pa se nam je do leta 1867. radi tega, ker smo pred tem letom z Ogrji imeli skupno gospodarstvo in skupen žep. Leta 1868. je Ogrska imela obdelane orane zemlje 17 mil. oralov; ker je odslej nam žito lahko za dober kup prodajala, jeli so se prazni pašniki izpreminjati v polja, in l. 1890. je uže imela 21 mil. oralov polja. Lahko je pa tudi stara polja jela bolje obdelovati, ker je denar pridno dohajal v deželo. Leta 1868. je pridelala pšenice 22 mil. hektolitrov, leta 1883. pa 55 mil. hektolitrov; ovsu leta 1868. le 11 mil. hekt., leta 1893. pa 46 mil. hl.; sladkorne pese leta 1868. jedva 3 mil. metr. centov, l. 1893. uže 15 mil. metr. centov. Zelo žal nam je, da za vino nimamo podatkov; lahko si pa mislimo, da je tudi pri tem Ogrska velikansko napredovala. —

Pomislimo, da je pri nas razmerno za toliko, za kolikor je Ogrska napredovala, moralo iti nazaj, ker ogrskega izvoza gre dobrih 80%, torej skoro vse k nam. Izvoz pšenice same znaša na leto 137 milj. gold., od teh pride na nas 101 mil. gold., govedi je Ogrska izvozila l. 1868. za 40 mil. gld., lani za 140 mil. gld., od teh k nam za 112 milj. gld., prašičev l. 1889. za 20 milj. gld., leta 1893. za 71 milj. gold., kuretine l. 1889. za 5 milj. gld., lani za 11 in pol mil. gold., celo

čudeža. Cela peč in celo poslopje se je lesketalo od svetlobe, ponva in otrok se je spremenilo v zlato, ki je sijalo kakor solnce. Otrok je sedel na ponvi že kot velik fant, lep, zdrav, čil in vesel, na glavi je imel krono iz biserov in zlahtnih kamenov, na strani ob pasu mu je visel meč, v desnici je držal listek z zlato pisavo, v levici pa je imel pšenični snop iz klasja; in vse to se je bliščalo kakor ogenj, ker bilo je vse iz čistega zlata.

Kmet se vrne, da bi starčku naznanil kak čudež se je zgodil in kaj naj stori. Toda starček ni bil več tam, stal je že pred hišo ter govoril: «Dobro zdravje, in kakor sta do zdaj, tako še tudi za naprej redno in mirno živita! Za Vajino dobro srce bodeta imela obilo plodovitost na polju in pri čedi, blagoslov in mir bode podelil Gospod Vajinim otrokom in unukom in vaju bode k sebi vzela in pogostil v svojem nebeškem stanovanju.» Nato izgine starček izpred njihovih očí, šel je kam drugam prenočevati.

Smešnica. Mojster pri mizi proti učencu: »France, zakaj ne ješ mesa?« France: »Ker je prevročé.« Mojster: »Ali ne znaš pihati?« France: »Znam, ali bojim se, da bi ga odpihnil.«